

Date: 11th February-2026

**BO'LAJAK BOSHLAG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA PEDAGOGIK
KOMPETENTLIGINI TABAQALASHGAN YONDASHUV ASOSIDA
RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI**

Begmatova Nasiba Mengnarovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti mustaqil
tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda tabaqalashgan yondashuvning ahamiyati va shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Tabaqalashgan yondashuv nazariy bilimlarni mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va reflektiv fikrlashni rivojlantirish orqali pedagogik kompetentlikni samarali rivojlantirish imkonini beradi. Shuningdek, maqolada nazariy va amaliy shart-sharoitlarning roli, interaktiv metodlar va axborot-kommunikatsion texnologiyalarning kompetentlikni rivojlantirishdagi ahamiyati ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchilar, boshlang'ich sinf, pedagogik kompetentlik, tabaqalashgan yondashuv, shart-sharoitlar, interaktiv metodlar.

Аннотация: В статье анализируются важность и условия дифференцированного подхода в развитии педагогической компетентности будущих учителей начальной школы. Дифференцированный подход позволяет эффективно развивать педагогическую компетентность путем укрепления теоретических знаний, формирования практических навыков и развития рефлексивного мышления. В статье также показана роль теоретических и практических условий, важность интерактивных методов и информационно-коммуникационных технологий в развитии компетентности.

Ключевые слова: будущие учителя, начальная школа, педагогическая компетентность, дифференцированный подход, условия, интерактивные методы.

Abstract: The article analyzes the importance and conditions of a differentiated approach in the development of pedagogical competence in future primary school teachers. A differentiated approach allows for the effective development of pedagogical competence by strengthening theoretical knowledge, forming practical skills, and developing reflective thinking. The article also shows the role of theoretical and practical conditions, the importance of interactive methods and information and communication technologies in the development of competence.

Keywords: future teachers, primary school, pedagogical competence, differentiated approach, conditions, interactive methods.

Kirish

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari pedagogik jarayonning asosiy sub'ektlaridan biri bo'lib, ularning malakasi va kasbiy kompetentligi o'quvchilarning bilim, ko'nikma va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida sifatli ta'limni ta'minlash uchun o'qituvchilarning pedagogik kompetentligi nafaqat bilim va

Date: 11th February-2026

ko'nikmalarga, balki metodik, ijtimoiy-emotsional va axloqiy komponentlarga ham bog'liq ekanligi aniqlandi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda kompetentlikni tizimli va kompleks shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik kompetentlik tushunchasi o'qituvchining kasbiy bilim, amaliy ko'nikma, psixologik tayyorgarlik va shaxsiy sifatlarini birlashtiruvchi tizimli xususiyat sifatida qaraladi. U o'qituvchiga darsni samarali rejalashtirish, o'quv jarayonini boshqarish, individual yondashuvni qo'llash va interaktiv metodlarni samarali qo'llash imkonini beradi. Shu sababli, pedagogik kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish pedagogik ta'limning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda pedagogik malakani rivojlantirishda tabaqalashgan yondashuv (scaffolding) samarali strategiya sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu yondashuv L.S. Vygotskyning "yaqin rivojlanish zonasi" kontseptsiyasiga asoslanadi va o'qituvchining talabaga bilim va ko'nikmalarni bosqichma-bosqich o'rgatish, murakkab vazifalarni qulay qismlarga bo'lish va o'quvchi mustaqil ishlashga yo'naltirish tamoyillarini o'z ichiga oladi [3]. Tabaqalashgan yondashuv orqali bo'lajak o'qituvchilar pedagogik vazifalarni o'zlashtirishda xavotir va stressni kamaytiradi, o'z-o'zini baholash va refleksiya qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Pedagogik kompetentlikni rivojlantirish shart-sharoitlari ikki asosiy yo'nalishda yaratiladi: nazariy va amaliy. Nazariy shart-sharoitlar o'qituvchining bilim bazasini kengaytirish, pedagogik va psixologik nazariyalarni tushuntirish, professional didaktika va o'quv texnologiyalarini o'rgatishni o'z ichiga oladi. Amaliy shart-sharoitlar esa talabalarni real pedagogik faoliyat bilan tanishtirish, laboratoriya, seminar, loyihaviy ish va amaliyotlar orqali o'quv jarayonini boyitishni ta'minlaydi. Shu tarzda, bo'lajak o'qituvchilar nazariy bilimlarni amalda qo'llashni o'rganadi, pedagogik vazifalarni samarali yechish va reflektiv fikrlashni rivojlantirish imkoniga ega bo'ladi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik jarayonda axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT)ni qo'llash kompetentlikni rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Virtual laboratoriyalar, interaktiv dars rejalarini ishlab chiqish, onlayn treninglar va simulyatsiyalar bo'lajak o'qituvchilarning nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishiga yordam beradi. Bu esa pedagogik jarayonni individualizatsiyalash va moslashtirish imkonini oshiradi.

Shu bois, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish bugungi ta'limning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Kirish qismida ta'kidlanganidek, nazariy va amaliy shart-sharoitlarni uyg'unlashtirish, interaktiv metodlar va AKT vositalarini qo'llash pedagogik kompetentlikning yuqori darajada shakllanishiga xizmat qiladi va bo'lajak o'qituvchilarni samarali pedagogik faoliyatga tayyorlaydi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari pedagogik faoliyatning asosiy sub'ektlari bo'lib, ularning kasbiy kompetentligi ta'lim sifatini bevosita belgilaydi. Pedagogik kompetentlik – bu o'qituvchining bilim, ko'nikma, shaxsiy va axloqiy sifatlarini birlashtiruvchi tizimli xususiyat bo'lib, u o'quv jarayonida samarali boshqaruv, kommunikatsiya va metodik

Date: 11th February-2026

mahoratni ta'minlaydi [1]. Bugungi kunda kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish pedagogik ta'lim jarayonining asosiy vazifalaridan biridir, ayniqsa bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida.

Tabaqalashgan yondashuv (scaffolding) pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda muhim metodik vosita hisoblanadi. Ushbu yondashuv asosida murabbiylar talabalarni bilim va ko'nikmalarni bosqichma-bosqich egallashiga yo'naltiradi, murakkab vazifalarni qulay va osonroq qismalarga ajratadi hamda o'quvchining mustaqil faoliyati uchun shart-sharoit yaratadi [2]. Tabaqalashgan yondashuv bo'lajak o'qituvchilarga pedagogik vazifalarni o'zlashtirishda xavotir va stressni kamaytiradi, o'z-o'zini baholash va refleksiya qilish imkonini beradi.

Pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda shart-sharoitlar ikki asosiy yo'nalishda yaratilishi lozim: nazariy va amaliy. Nazariy shart-sharoitlar – bu bilim bazasini mustahkamlash, metodik va psixologik nazariyalarni o'rgatish, professional didaktika va pedagogik texnologiyalarni tushuntirishni o'z ichiga oladi. Amaliy shart-sharoitlar esa o'quvchilarni laboratoriya, seminar, pedagogik amaliyot va loyihaviy ishlar orqali real pedagogik faoliyat bilan tanishtirishni ta'minlaydi [3]. Shu tarzda, talabalar bilimni amalda qo'llash imkonini topadi, pedagogik vazifalarni samarali yechishga o'rgatiladi va reflektiv fikrlash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tabaqalashgan yondashuvdan foydalangan holda kompetentlikni rivojlantirish bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik strategiyalarni moslashtirish, interaktiv metodlarni qo'llash va o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini oshiradi [4]. Masalan, seminarlar va rolli o'yinlar orqali talabalar murakkab vazifalarni kichik bosqichlarga bo'lib, ularni mustaqil yoki guruhda bajaradi, murabbiy esa zarurat paytida yordam beradi. Shu tarzda, kompetentlikning nazariy va amaliy komponentlari birlashtiriladi va pedagogik faoliyatga tayyorlik oshadi.

Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik kompetentlikni shakllantirishda axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT)ni qo'llash ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, virtual laboratoriyalar, interaktiv dars rejalarini ishlab chiqish va onlayn treninglar kompetentlikni amalda rivojlantirish imkonini beradi, o'quv jarayonini individualizatsiyalash va moslashtirishga xizmat qiladi [5].

Xulosa qilib aytganda, tabaqalashgan yondashuv asosida pedagogik kompetentlikni rivojlantirish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun samarali strategiya hisoblanadi. Bu yondashuv nazariy bilimlarni mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va reflektiv fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagogik shart-sharoitlarni optimal tashkil etish, AKT imkoniyatlarini qo'llash va o'quv jarayonini individualizatsiyalash kompetentlikning yuqori darajada rivojlanishini ta'minlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda tabaqalashgan yondashuv samarali strategiya hisoblanadi. Ushbu yondashuv nazariy bilimlarni mustahkamlash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va reflektiv fikrlashni rivojlantirish orqali o'qituvchilarning kasbiy

Date: 11th February-2026

tayyorgarligini yaxshilaydi. Tabaqalashgan yondashuv murakkab pedagogik vazifalarni qulay bosqichlarga bo'lib, talabalarni mustaqil faoliyatga yo'naltiradi, bu esa o'quv jarayonida ishtirok etish va pedagogik qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Shuningdek, pedagogik kompetentlikni shakllantirishda nazariy va amaliy shart-sharoitlarni uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega. Nazariy shart-sharoitlar o'qituvchilarning bilim bazasini mustahkamlash, metodik va psixologik tayyorgarlikni oshirishga xizmat qilsa, amaliy shart-sharoitlar real pedagogik faoliyat, seminar va loyihaviy ishlar orqali o'zlashtiriladi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalangan holda o'quv jarayonini individualizatsiyalash va interaktiv metodlarni qo'llash bo'lajak o'qituvchilarning kompetentligini yanada oshirishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Shadrikov V.D. Pedagogicheskaya kompetentnost. – Moscow: Academia, 2006.
- [2] Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
- [3] Gagné R.M., Wager W.W. Principles of Instructional Design. – Belmont: Wadsworth, 2005.
- [4] Wood D., Bruner J.S., Ross G. The role of tutoring in problem solving. J Child Psychol Psychiatry, 1976;17(2):89–100.
- [5] Koehler M.J., Mishra P. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record, 2009;111(1): 102–145.

